

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 106

(2004–2005)

Om lov om endringer i barnetrygdloven mv.
(meldeplikt for skoler, innstramming
av retten til barnetrygd under
utenlandsopphold mv.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5.4.2	Spørsmålet om barnetrygden skal falle bort etter tre eller seks måneder	19
2	Bakgrunnen for forslagene	5	5.4.3	Endring i unntaksregelen i barnetrygdloven § 5	20
3	Høring	6	6	Innføring av bestemmelser om at trekk i barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelse	20
4	Innføring av meldeplikt for skoler til trygdekontoret ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold	6	6.1	Gjeldende rett	20
4.1	Gjeldende rett	6	6.1.1	Barnetrygdloven og kontantstøtte- loven	20
4.1.1	Bosattvilkåret	6	6.1.2	Foreldelsesloven	21
4.1.2	Meldeplikt	7	6.1.3	Folketrygdloven	21
4.1.2.1	Meldeplikt for stønadsmottaker	7	6.1.4	Uttalelse fra Lovavdelingen	22
4.1.2.2	Meldeplikt for skoler	7	6.2	Høringsnotatets forslag	22
4.1.2.3	Eksisterende meldepliktordninger ...	7	6.3	Høringsinstansenes syn	22
4.2	Høringsnotatets forslag	8	6.4	Departementets vurderinger og forslag	22
4.3	Høringsinstansenes syn	8	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	23
4.4	Departementets vurderinger og forslag	10	7.1	Innføring av meldeplikt for skoler til trygdekontoret ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold	23
4.4.1	Meldeplikt	10	7.2	En innstramming av retten til barne- trygd under utenlandsopphold	23
4.4.2	Hjemmel for meldeplikt	11	7.3	Innføring av bestemmelser om at trekk i barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelse	23
4.4.3	Meldepliktens nærmere utforming ..	12	8	Merknader til de enkelte bestemmelser	24
5	En innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold	13	Forslag til lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.)	26	
5.1	Gjeldende rett	13			
5.1.1	Vilkåret om bosetting i Norge	13			
5.1.2	Unntaksregler	14			
5.1.3	Reglene etter gammel barnetrygdlov	14			
5.1.4	Regelverket i andre nordiske land ...	15			
5.1.4.1	Sverige	15			
5.1.4.2	Danmark	15			
5.2	Høringsnotatets forslag	16			
5.3	Høringsinstansenes syn	16			
5.4	Departementets vurderinger og forslag	17			
5.4.1	En innstramming av retten til barnetrygd under utenlands- opphold	17			

DET KONGELIGE
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 106

(2004–2005)

Om lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 24. juni 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og familiedepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven), lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) og lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven).

Det foreslås å gi skolene meldeplikt til trygdekantoret når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Hjemmel for slik meldeplikt foreslås inntatt i folketrygdloven. Se nærmere i kapittel 4.

Departementet foreslår videre å stramme inn retten til barnetrygd ved utenlandsopphold. I dag regnes et barn fortsatt som bosatt i Norge, og utløser dermed rett til barnetrygd, ved utenlandsopphold som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder. Denne bestemmelsen foreslås strammet inn, slik at grensen nå blir seks måneder, jf. kapittel 5.

Det foreslås også å innføre bestemmelser i barnetrygdloven og kontantstøtteloven om at trekk i ytelser etter disse lovene avbryter foreldelse, se kapittel 6.

2 Bakgrunnen for forslagene

Forslagene om meldeplikt for skoler til trygdekantoret når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold og innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold har flere begrunnelser.

For det første er det et tiltak for å styrke integreringen av minoritetsspråklige barn i det norske samfunnet. For det andre er det et tiltak mot feilutbetaling av barnetrygd, og for det tredje en oppfølging av regjeringens tiltaksprogram mot tvangsekteskap.

Barn med innvandrerbakgrunn sendes til utlandet fra fireårsalder og opp til attenårsalderen. Det kan være utenlandsopphold som bare varer i noen uker/måneder og opphold som varer fra ett til ti år. Et flertall av disse barna har norsk statsborgerskap eller oppholdstillatelse i Norge, men mange kan også ha doble statsborgerskap.

Det er vanskelig å få oversikt over hvor mange norske statsborgere (eventuelt personer med doble statsborgerskap) som til enhver tid oppholder seg i utlandet. Dette skyldes blant annet at norske statsborgere ikke har noen plikt til å registrere seg på ambassaden i oppholdslandet. Personer som oppholder seg utenlands over lengre tid uten

å melde flytting til folkeregisteret, vil heller ikke fanges opp.

For mange familier bunner avgjørelsen om å sende barna til foreldrenes opprinnelsesland i et ønske om at barna skal lære om familiens røtter og ha kontakt med familie i foreldrenes fødeland. I en del tilfeller sendes barna også for å være til hjelp for eldre slektninger. De yngste barna blir nok som oftest sendt til utlandet for å begynne på skole der og for å lære foreldrenes opprinnelige språk, religion og kultur å kjenne. For de eldre barna kan det være flere årsaker – de har blitt «for norske», har problemer på skolen, har påbegynt en kriminell løpebane, er vanskelige å håndtere for foreldrene eller foreldrene har behov for avlastning av andre årsaker.

Stortinget fattet 18. april 2002 følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber Regjeringen innføre økonomiske sanksjoner i saker der foreldre ulovlig holder barn vekk fra opplæring ved for eksempel tilbaketrekking av barnetrygden.»

Trygdeetaten har i lengre tid vært opptatt av å forhindre trygdemisbruk, herunder å utarbeide kontrollrutiner som kan hindre feilutbetaling. Rikstrygdeverket har som et ledd i trygdeetatens arbeid mot trygdemisbruk foreslått overfor departementet at det innføres en slik meldeplikt for skolene. Bakgrunnen er at trygdeetaten opplever at meldeplikten foreldre har ved utenlandsopphold ikke alltid blir overholdt, og at det dermed er fare for feilaktig utbetaling av barnetrygd og andre trygdeytelser.

Antall barn som oppholder seg utenlands i så lang tid at retten til barnetrygd er falt bort, men som fortsatt mottar barnetrygd fordi trygdeetaten ikke har fått melding om utenlandsoppholdet, finnes det ikke oversikt over.

I regjeringens tiltaksprogram mot tvangsektenskap som ble presentert 4. april 2002 lyder tiltak 12:

«Regjeringen vil bedre registrerings- og kontrollrutinene for å hindre feilutbetaling av barnetrygd i forbindelse med barns utenlandsopphold. En innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold vil også bli vurdert.»

Forslagene i denne proposisjonen er en oppfølging av tiltaksprogrammet på dette punktet.

3 Høring

Forslag om innføring av meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd ved utenlands-

opphold og innføring av bestemmelser om at trekk i barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelse ble sendt på høring 23. februar 2005 med høringsfrist 6. april 2005. Høringsnotatet ble sendt til 124 høringsinstanser. 42 instanser har avgitt høringsuttalelse. Totalt 12 av disse har gitt tilbakemelding om at de ikke har merknader til forslagene, mens 30 har uttalt seg konkret om ett eller flere av endringsforslagene. Høringsinstansenes synspunkter på de ulike forslagene vil bli omtalt under de enkelte kapitlene.

Ved utenlandsopphold som fører til at barnet ikke lenger anses som bosatt i Norge, kan det i henhold til barnetrygdloven § 5 likevel utbetales barnetrygd når både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8. Hvis barnet bor i utlandet sammen med begge sine foreldre, må barnet og begge foreldrene være medlemmer i folketrygden. Departementet er i barnetrygdloven § 5 fjerde ledd gitt hjemmel til i forskrift å dispensere fra kravet om medlemskap i folketrygden for begge foreldrene. Høringsinstansene ble bedt om å komme med synspunkter på om slik forskrift bør gis og hvilke grupper som eventuelt skal omfattes av forskriften. Det er stor tilslutning blant høringsinstansene til å gjøre unntak fra kravet om medlemskap i folketrygden for begge foreldrene. Ettersom det her ikke er nødvendig med lovendring, vil ikke dette spørsmålet bli omtalt nærmere i denne proposisjonen. Departementet vil ta stilling til om forskrift skal gis og hvilke grupper som eventuelt skal omfattes av unntaksreglene.

4 Innføring av meldeplikt for skoler til trygdekontoret ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold

Departementet foreslår å innføre meldeplikt for skoler til trygdekontoret når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Plikten gjelder både grunnskoler og videregående skoler og omfatter også friskoler og private grunnskoler.

4.1 Gjeldende rett

4.1.1 Bosattvilkåret

Vilkårene for rett til barnetrygd fremgår av barnetrygdloven. Hovedregelen er at barnetrygd utbetales for alle barn under 18 år som er bosatt i riket, jf. barnetrygdloven § 2 første ledd. Se nærmere om kravet til bosetting i Norge i kapittel 5.1.

4.1.2 Meldeplikt

4.1.2.1 Meldeplikt for stønadsmottaker

Den som mottar barnetrygd, har meldeplikt til trygdekontoret når barnet det mottas barnetrygd for har utenlandsopphold utover vanlig ferieopphold. Det følger av barnetrygdloven § 17 at stønadsmottaker straks, og senest innen 14 dager, plikter å underrette trygdekontoret om endringer i forhold som kan ha betydning for retten til barnetrygd og størrelsen på denne. Retten til barnetrygd faller bort når barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år. Også kortere utenlandsopphold kan følgelig ha betydning for retten til barnetrygd. Foreldrene må derfor melde fra til trygdekontoret når barnet tar opphold i utlandet utover vanlig ferieopphold (tre-fire uker). Denne meldeplikten fremgår av blanketten for søknad om barnetrygd. Ved alle vedtak om barnetrygd følger det også en orientering der blant annet meldeplikten til trygdekontoret om utenlandsopphold fremgår.

4.1.2.2 Meldeplikt for skoler

Barnetrygdloven har ikke noen bestemmelse om innhenting av opplysninger fra andre enn stønadsmottaker. Det følger imidlertid av lovens § 16 at ved behandling av saker etter barnetrygdloven gjelder en rekke av folketrygdlovens saksbehandlingsregler så langt de passer. Blant annet gjelder dette folketrygdloven § 21-4, som omhandler innhenting av opplysninger fra andre enn søker/stønadsmottaker.

Lovavdelingen i Justisdepartementet vurderte i 1995 spørsmålet om det er hjemmel i lovgivningen til å pålegge skoler en generell meldeplikt til trygdekontoret om barns utenlandsopphold av en viss varighet. Lovavdelingen la til grunn at offentlige skoler etter en henvendelse fra trygdens organer kan pålegges å gi opplysninger om hvorvidt noen av barna i en bestemt periode har hatt fravær som skolen vet, eller har grunn til å tro, skyldes utenlandsopphold. Lovavdelingen kom imidlertid til at trygdens organer ikke med hjemmel i folketrygdloven kan pålegge skoler en generell løpende meldeplikt om de samme forholdene. En ordning med generell meldeplikt forutsetter etter Lovavdelingens syn lovendring, med mindre slik opplysningsplikt etableres i form av eksempelvis instruksjonsmyndighet eller avtale. Etter at Lovavdelingen foretok sin vurdering, har vi både fått ny barnetrygdlov og ny folketrygdlov. De aktuelle bestemmelser er imidlertid videreført i den nye lovgivningen og er ment å ha samme innhold som før. Lovavdelingens uttalelse vil dermed fortsatt ha relevans.

4.1.2.3 Eksisterende meldepliktordninger

Som omtalt ovenfor har ikke trygdeetaten i dag lov hjemmel til å pålegge skolene en generell løpende meldeplikt. Dette er imidlertid ikke til hinder for at skolene selv kan melde fra til trygdekontoret om utenlandsopphold hvis dette finnes hensiktsmessig, for eksempel som et middel for å oppnå at opplæringsplikten overholdes. Departementet kjenner til at Oslo og Drammen kommuner har etablert rutiner for melding fra skolen til trygdekontoret.

Etter § 2-1 i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) har barn og unge plikt til grunnskoleopplæring og rett til en offentlig grunnskoleopplæring. Plikten kan ivaretas ved å gå i offentlig grunnskole, ved å gå i godkjent privat grunnskole eller friskole eller ved å få privat grunnskoleopplæring av egne foreldre. Det følger av opplæringsloven § 2-11 at kommunen, når det er forsvarlig, kan gi eleven permisjon i inntil to uker. Etter opplæringsloven § 2-1 femte ledd kan foreldre eller andre som har omsorg for eleven straffes med bøter dersom barnet urettmessig har fravær fra skolen og fraværet kommer av at de(n) foresatte har handlet forsettlig eller uaktsomt. Hjemmelen i opplæringsloven § 2-1 femte ledd til å anmelde foresatte ble tatt i bruk for første gang høsten 2003 av Oslo kommune. Det er ikke kjent at andre kommuner har anmeldt foreldre som holder barna urettmessig borte fra skolen.

Utdanningsadministrasjonen i Oslo kommune har i samarbeid med byrådsavdeling for velferd og sosiale tjenester og byrådsavdeling for barn og unge utarbeidet felles prosedyrer for skolen og barnevernet når det gjelder ugyldig fravær i grunnskolen. Gjeldende prosedyrer er nedfelt i rundskriv nr. 7/2005. Oslo kommune har i flere år hatt rutiner for melding om ugyldig fravær til andre instanser.

Etter tre dagers ugyldig fravær skal skolen kontakte de foresatte/hjemmet. Dersom det ikke oppnås kontakt med hjemmet, iverksetter skolen ulike tiltak (eksempelvis hjemmebesøk, kontakt med foresattes arbeidsgivere og skolens kontaktnett og kontakt med likningskontor/trygdekontor for kontroll av adresse) for å komme i kontakt med de foresatte. Dersom barnet er funnet/mottar opplæring, avsluttes saken. Hvis barnet mottar opplæring i utlandet, skal dette bekreftes skriftlig av foresatte.

Dersom skolen etter å ha fulgt ovennevnte prosedyre ikke får kontakt med barnets foresatte, sender skolen bekymringsmelding til barnevernet. Når et ugyldig fravær har vart i to uker, skrives

eleven ut av skolen. Skolen skal da skriftlig underrette likningskontoret om at eleven ikke har møtt opp og ikke finnes på oppgitt adresse, eventuelt antas å være ute av landet. Det opplyses om at barnet ikke har møtt på skolen fra en gitt dato. Kopi av brevet sendes det lokale trygdekontoret. Dersom skolen har indikasjoner på at eleven vil søke plass ved skolen igjen, anbefaler Utdanningsadministrasjonen at skolen ikke sender melding til likningskontoret eller trygdekontoret før det er gått tre måneder.

Utdanningsetaten opplyser at den offentlige omtalen av at foresatte er politianmeldt for å holde barna borte fra grunnskoleopplæring, etter all sannsynlighet har hatt noe forebyggende effekt på denne typen fravær. Samtidig er informasjonen fra skolene til hjemmene styrket.

Drammen kommune opplyser i sin høringsuttalelse følgende om sine rutiner:

«Både barnehagene og skolene i Drammen kommune har i dag rutiner for oppfølging av elever som blir borte fra skolen.

I vedtektene for barnehagene i Drammen kommune er det tatt inn en bestemmelse om at man mister plassen i barnehagen om barnet holdes borte i mer enn to uker uten at det er gitt beskjed på forhånd. Før plassen mistes, forsøker barnehagen å få kontakt med hjemmet.

Lykkes ikke dette, gis det rutinemessig melding til barnevernet, folkeregisteret og trygdekontoret for å få avklart om barnet har flyttet.

Det samme skjer i grunnskolen. Ved udokumentert fravær på mer enn tre uker, skrives eleven ut av skolen. Det vil derfor ikke føre til noe særlig merarbeid for barnehagene og skolene om det innføres meldeplikt til trygdeetaten når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.»

Datatilsynet stiller for øvrig i sin høringsuttalelse spørsmål ved dagens hjemmelsgrunnlag for modellen som er innført i Oslo-skolen. Tilsynet viser til at personopplysningsloven (lov 14. april 2000 nr. 31) § 11 bokstav a jf. §§ 8 og 9 krever at det finnes et behandlingsgrunnlag for utlevering av personopplysninger.

Departementet finner ikke grunn til å vurdere dette spørsmålet nærmere nå ettersom lovendringen som foreslås i denne proposisjonen etter vår vurdering vil gi et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag.

4.2 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet foreslår departementet at det innføres meldeplikt for skoler til trygdekontoret når

elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.

Departementet ser ingen grunn til at ikke også private grunnskoler skal ha meldeplikt på lik linje med offentlige grunnskoler. Når det gjelder videregående skoler, konkluderer ikke departementet, men ber om høringsinstansenes syn på spørsmålet om også videregående skoler skal ha plikt til å melde fra ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Årsaken til at departementet uttrykker tvil om dette, er at den unge ikke har plikt til videregående opplæring. Det vil være uheldig å innføre meldeplikt ved fravær hvis dette fører til at elever helt uteblir fra skolen.

Departementet foreslår at meldeplikten hjemles i form av en tilføyelse i folketrygdloven § 21-4 tredje ledd om at skoler kan pålegges å gi rutinemessige meldinger når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.

4.3 Høringsinstansenes syn

Flertallet av høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet sier at de er enige i at det innføres meldeplikt for skoler ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Disse er: Arbeids- og sosialdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Rogaland, Drammen kommune, Oslo kommune, Trondheim kommune, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Human Rights Service, Landsorganisasjonen i Norge, Norsk Tjenestemannslag, Regjeringsadvokaten, Rikstrygdeverket, Statistisk sentralbyrå og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet uttaler blant annet:

«Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet er opptatt av samarbeid og dialog mellom skole og foreldre. Det er viktig for integreringen og muligheten til et aktivt og deltakende voksenliv i Norge at barn og unge får opplæring i tråd med regelverket. Vi støtter at det innføres en ordning der skolen pålegges å gi rutinemessig meldinger når elever har urettmessig fravær som kan skyldes utenlandsopphold.»

Human Rights Service sier seg «enig i departementets vurdering knyttet til behovet for å innføre en løpende meldeplikt for skoler når elever har fravær.»

Trondheim kommune «...slutter seg til departementets vurdering og legger vekt på at lovforslaget kan ha en tosidig effekt. Både hindre bevisst eller ubevisst trygdemisbruk samt ikke minst kunne

medvirke til at barn av innvandringsfamilier ikke sendes ut av Norge for kortere eller lengre tid og dermed miste deler av sin skolegang i Norge.»

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) uttaler:

«YS vet av erfaring at foreldrene ikke alltid opplyser trygdekontoret om at barna oppholder seg i utlandet, utover vanlig ferieopphold. Melding fra skolen er ofte den eneste mulighet trygdekontoret har for å kunne kontrollere barnetrygdsaken. Noen skoler opplever meldeplikt som et brudd på tilliten mellom foreldre og skolen. En hjemmel i lovs form, ville gjøre slike situasjoner enklere og mer oversiktlig. Samtidig er det god grunn til å anta at det vil virke preventivt, dersom foreldre/foresatte vet at skolen er pålagt å opplyse om ulovlig fravær, innenfor en rimelig frist.»

Fylkesmannen i Hordaland «...mener at det er fornuftig å innføre meldeplikt når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. (...) Vi bemerker at bedre kontrollrutiner som medfører bortfall av barnetrygd også kan være et virkemiddel som kan være med på å hindre omskjæring.»

Statistisk sentralbyrå «...mener at innføring av meldeplikt for skolene ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold, samt de øvrige forslagene, vil ha en positiv virkning på SSBs befolkningsstatistikk, siden folkeregistreringssystemet i dag ikke fullt ut fanger opp barn som kan sies å bo i utlandet.»

Regjeringsadvokaten uttaler:

«Vi finner at det bør innføres en meldeplikt for skoler til trygdekontoret ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Dette må anses som et hensiktsmessig tiltak for å hindre feilutbetaling av trygdeytelser.»

Flere av dem som støtter innføring av meldeplikt, er imidlertid helt eller delvis uenig i departementets forslag til hjemmel og modell for meldeplikten. Departementet kommer tilbake til noen av disse innvendingene under kapittel 4.4.3.

De av høringsinstansene som uttrykker skepsis eller sier eksplisitt at de ikke støtter innføring av meldeplikt for skoler er: Bergen kommune, Datatilsynet, Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene, Utdanningsforbundet og Utlendingsdirektoratet.

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) er generelt svært kritisk til høringsnotatets forslag. Utvalget mener at argumentasjonen for endringene er «svakt fundamentert» og at det ikke foreligger gode nok faktiske data/studier som tilsier en kobling mellom barne-

trygd og tvangsgifte og som viser antall barn som er berørt. KIM uttaler:

«Gjennom endring av trygdloven ønsker myndighetene å ramme en bestemt praksis som **kun synes å gjelde et mindretall familier i Norge**. Samtidig må regelverket være allment. Det betyr at en endring i regelverket for barnetrygd, vil gjelde for *alle* barn/familier som av diverse grunner oppholder seg utenfor Norges grenser i lengre perioder. Kontaktutvalget mener konsekvensene av en slik lovendring får urimelige utslag for den langt overveiende majoriteten som ikke har tradisjon for praktisering av tvangsekteskap.»

Videre sier KIM blant annet:

«Argumentasjonen baserer seg stedvis på *antagelser* om utenlandsopphold koblet mot bekymringsargument om tap av viktige impulser som en skolegang i Norge kan tilføre det enkelte barn. Dette tolker Kontaktutvalget som en negativ holdning fra myndighetenes side til at (innvandrere)foreldre, innimellom med god grunn, foretar bestemte valg for sine barn – f.eks. som skolegang utenfor Norge. Det stilles ingen spørsmål ved det faktum at i mange tilfeller har foreldre gjort slike valg fordi de mener at tilbudet i offentlig norsk skole ikke ivaretar barnas behov. Samtidig har de for svak familieøkonomi til å ha råd til å ha sitt barn på privatskole i Norge, slik mange misfornøyde etnisk norske foreldre har. Det stilles heller ingen spørsmål ved det faktum at undersøkelser i 2004 viste at norske skoler befinner seg på europatoppen i støy og mangel på disiplin.

I en rundebordshøring om Minoritetsbarn på skole i utlandet, arrangert av Kontaktutvalget i september 2004, kom det fram at en viktig årsak til at foreldre sender sine barn på skole i utlandet, er at de ønsker best mulig skolegang og best mulig læringsutbytte for sine barn. De har et sterkt ønske om å beskytte barnet/ungdommen sin mot et skolesystem som i en rekke tilfeller har spilt fallitt for vedkommendes barn.

Det ble også sagt at det ikke kan utelukkes at enkelte barn sendes fra offentlige skoler i Norge til dårlig fungerende skoler i foreldrenes opprinnelige hjemland. På den annen side indikerte innleggene fra høringen at mange sendes til velfungerende skoler hvor *det faglige utbyttet ble oppfattet som like bra eller bedre enn i den norske skolen.*»

Når det gjelder meldeplikten uttaler Kontaktutvalget blant annet:

«I høringsutkastet foreslår departementet at skolene skal pålegges plikt til å melde når det forekommer umeldt fravær. I praksis innebær-

rer dette å sette skolene i en slags angiverposisjon på bakgrunn av noe man *antar* er tilfellet. Meldeplikt vil innebære å utlevere personopplysninger og udokumenterte påstander som med all sannsynlighet vil ha en svært negativ effekt på skole-hjem-samarbeid. Dessuten finnes det ingen garanti for at slik meldeplikt kan hindre et planlagt tvangsekteskap. Kontaktutvalget stiller seg derfor svært skeptisk til en eventuell lovpålagt meldeplikt.»

Avslutningsvis sier KIM:

«Kontaktutvalget mener en innstramming i reglene for utbetaling av barnetrygd ved utenlandsopphold og meldeplikt for skolene, **ikke** vil ha den effekt som departementet ønsker. Tvert i mot mener Kontaktutvalget at et forhold som gjelder et fåtall familier, ikke må gis et myndighetsgrep som får utslag for alle aktuelle barn og unge og som dessuten kan gjøre ubotelig skade på skole-hjem-samarbeid der det kanskje trengs mest. I det minste må man kunne forlange at det foreligger et solid fundamentert tallmateriale som viser god grunn til å gjøre et så drastisk grep som dette.»

Byrådet i Bergen uttaler blant annet:

«Byrådet mener at det ikke er ønskelig at skolene påtar seg et ansvar for lovverk som er perifer i forhold til skolens primære lovverk, målsetting og oppgaver. Som et ledd i arbeidet med å forebygge tvangsekteskap mener Byrådet at en meldeplikt til barneverntjenesten om denne spesielle situasjonen vil ivareta barnets interesser.»

Utdanningsforbundet sier:

«Utdanningsforbundet mener det ikke er skolens oppgave å melde fra til trygdekontoret om fravær grunnet utenlandsopphold for elever. Skolens rolle og oppgaver er av en helt annen art, og det vil være meget uheldig å legge slike rapporteringsoppgaver til skolen. Det vil kunne føre til uheldige konsekvenser for det tillitsforhold som skolen skal ha til elever og foresatte og som er en overordnet og viktig del av skolens arbeid. Opplæringsloven sier at skolen skal utføre sitt arbeid i samarbeid med foreldrene, og vi kan ikke se at en rapportering til trygdekontoret er i samsvar med dette.»

Utlendingsdirektoratet mener:

«Forslaget innebærer også at skolene skal pålegges en plikt til å melde fra når det forekommer ubegrunnet fravær. I dag har skoleverket allerede en praksis for melding i saker det er grunn til bekymring. En lovpålagt meldeplikt vil kunne gå ut over samarbeidet foreldre og skole hvis en slik meldeplikt ikke utøves

med varsomhet og innsikt i den enkelte families situasjon.»

Datatilsynet uttaler:

«Datatilsynet finner det uheldig at skolen skal få oppgaven som «trygdepoliti». Det er selvfølgelig et problem at enkelte utnytter det gode trygdesystemet som finnes i velferdsstaten Norge, hvorvidt skolen bør være ansvarlig for å melde fra om mistenkelig fravær til trygdeetaten, er likevel tvilsomt. Skolens rolle i forhold til barnetrygden er etter Datatilsynets oppfatning normalt fullstendig fraværende.

Mottak av uberettiget barnetrygd har lite eller ingenting med de foresattes forhold til skolen å gjøre. Skolen vil ved gjennomføring av dette forslaget komme i en slags angiverposisjon som vil kunne virke ødeleggende for det nødvendige tillitsforholdet mellom skolen og de foresatte.

Forslaget kommer ikke bare på bakgrunn av kampen mot trygdemisbruk, men anføres også som et ledd i oppfølgingen av tiltaksprogrammet mot tvangsekteskap. Det sies i høringsnotatet at det er usikkert hvorvidt tiltaket vil ha den ønskede effekt, men man antar at det kan virke forebyggende. Tilsynet stiller seg undrende til å innføre en meldeplikt for skoler som samtidig innebærer en utlevering av udokumenterte påstander og personopplysninger, for å muligens kunne forebygge et lite antall tvangsekteskap. Forebygging av tvangsekteskap er et viktig arbeid, men må gjøres på andre måter der tiltaket er mer knyttet til det formål som ønskes oppnådd. Hva gjelder kampen mot trygdemisbruk, fremgår det av høringsnotatet at feilutbetaling av barnetrygd også til en viss grad kan skyldes manglende kunnskap om vilkåret om opphold i Norge og kjennskap til stønadsmottakers egen meldeplikt. Det er liten tvil om at høringsnotatet etterlater et inntrykk av at man innfører det enkleste tiltaket uten at andre metoder først er utprøvd. Det enkleste tiltaket innebærer etter Datatilsynets oppfatning både en svekkelse av barnas og de foresattes personvern, og ikke minst en fare for svekkelse av tillitsforholdet mellom hjem og skole.»

4.4 Departementets vurderinger og forslag

4.4.1 Meldeplikt

Barnetrygdmottaker har plikt til å melde fra ved utenlandsopphold utover vanlig ferieopphold. Trygdeetaten opplever at denne meldeplikten ikke alltid overholdes. Selv om trygdeetaten gjør stønadsmottakere oppmerksom på sine plikter, kan det tenkes at foreldrene ikke har oppfattet at de har

plikt til å melde fra, eller de glemmer å melde fra om kortere utenlandsopphold. Manglende melding til trygdekontoret skyldes ikke nødvendigvis bevisst forsøk på trygdemisbruk fra foreldrenes side. Konsekvensen blir uansett at trygdekontoret ikke får rede på at barnet oppholder seg eller har oppholdt seg i utlandet. Det blir dermed ikke foretatt noen vurdering av om retten til barnetrygd er i behold til tross for utenlandsoppholdet, og det kan forekomme feilutbetaling av barnetrygd og eventuelle andre trygdeytelser.

Trygdeetaten er avhengig av gode virkemidler og hjemler for kontroll for å kunne avverge eller avdekke urettmessig utbetaling av trygdeytelser. Dersom skolen får plikt til å melde fra til trygdeetaten når et barn har fravær som kan skyldes utenlandsopphold, vil flere av disse tilfellene fanges opp. Trygdekontoret kan undersøke saken nærmere, og utbetalingen kan stanses hvis vilkårene for å motta stønad ikke lenger er til stede. Feilutbetaling kan altså reduseres.

Med «feilutbetaling» menes at en person har fått utbetalt en større ytelse enn vedkommende hadde rett til i henhold til lovverket. Dersom det utbetales en stønad til en person som ikke har krav på det, eller det utbetales et høyere stønadsbeløp enn vedkommende har krav på, påføres staten et tap. Å hindre feilutbetaling er ikke bare viktig for å ivareta offentlige interesser. Også hensynet til stønadsmottaker tilsier at det arbeides med sikte på å hindre feilutbetalinger. Dersom en person har mottatt store beløp urettmessig, kan et tilbakebetalingskrav være en stor økonomisk belastning.

Bedre kontrollrutiner for å hindre feilutbetaling av barnetrygd i forbindelse med barns utenlandsopphold er et av tiltakene i regjeringens tiltaksprogram mot tvangsekteskap.

Når trygdekontoret får melding om at et barn muligens oppholder seg utenlands, får kontoret en foranledning til å undersøke nærmere om retten til barnetrygd fortsatt er til stede. Hvis så ikke er tilfelle, stanses barnetrygden.

Alle barn bosatt i Norge har plikt til grunnskoleopplæring. Gjennom slik opplæring skal alle barn få del i et felles kunnskaps-, kultur- og verdigrunnlag. Elevene skal gis en likeverdig og tilpasset opplæring med sikte på å gi dem gode allmennkunnskaper som skal kvalifisere dem til kunnskapsrike, selvstendige og aktive borgere i samfunnet.

Det er et mål at etterkommere av innvandrere i samme grad som barn med foreldre som er født og oppvokst i Norge skal kunne få utdanning og arbeid som gjør det mulig for dem å ta aktivt del i det norske samfunnet. Lange utenlandsopphold kan gjøre

dette vanskelig. I enkelte tilfeller kan slike opphold også medføre tvangsekteskap før barnet er fylt 18 år. Bedre kontrollrutiner som medfører bortfall av barnetrygd kan være et virkemiddel som kan være med på å hindre at slike situasjoner oppstår.

Flertallet av høringsinstansene støtter innføring av meldeplikt. Barne- og familiedepartementet ser faren for at tillitsforholdet mellom hjem og skole kan svekkes noe hvis skolen skal pålegges å melde fra til trygdekontoret om elevers mulige utenlandsopphold. Departementet mener likevel at motforestillingene ikke er av en slik karakter at forslaget bør skrinlegges, særlig sett hen til hva som kan oppnås ved en slik ordning. Departementet foreslår på denne bakgrunn at det innføres meldeplikt for skoler til trygdekontoret når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.

4.4.2 Hjemmel for meldeplikt

En plikt for skolene til å rutinemessig melde fra til trygdekontoret hvis elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold, må ha en klar hjemmel. Som omtalt under kapittel 4.1.2.2 er det tvilsomt om dagens lovgivning gir hjemmel for å pålegge skolene en slik meldeplikt.

Barnetrygdloven har ikke noen egen bestemmelse om innhenting av opplysninger fra andre enn stønadsmottaker. Barnetrygdloven § 16 fastsetter imidlertid at ved behandling av saker etter barnetrygdloven gjelder en rekke av folketrygdlovens saksbehandlingsregler så langt de passer. Blant annet gjelder dette folketrygdloven § 21-4. Denne bestemmelsen omhandler innhenting av opplysninger fra andre enn søker/stønadsmottaker.

Bestemmelsens første ledd fastsetter at trygdeetaten ved behandling av krav om ytelser eller kontroll av løpende ytelser har rett til å innhente nødvendige opplysninger fra behandlingspersonell og andre som yter tjenester for trygdens regning, arbeidsgiver, offentlig myndighet, bank, forsikringsselskap og privat pensjonsordning.

Etter andre ledd plikter de som gir behandling eller yter tjenester for trygdens regning og andre særskilt sakkyndige etter krav fra trygdens organer å gi de erklæringer og uttalelser som er nødvendige for at trygdeetaten skal kunne vurdere rettingheter og plikter etter folketrygdloven.

Tredje ledd lyder:

«Trygdens organer kan pålegge helseinstitusjoner, fengsler og boformer for heldøgns omsorg og pleie å gi rutinemessige meldinger om innskriving og utskrivning av klienter.»

Bestemmelsens tredje ledd ble tatt inn i folketrygdloven etter forslag i Ot.prp. nr. 9 (2000-2001). (Bestemmelsen stod opprinnelig i folketrygdloven § 21-6, men ble ved en redigering av bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 21 flyttet til § 21-4, jf. Ot.prp. nr. 60 (2001-2002)). Bakgrunnen for lovendringen var at det kunne reises spørsmål om trygdeetaten hadde adgang til å pålegge de aktuelle institusjonene å rutinemessig melde fra om innskriving og utskrivning når pålegget ikke var knyttet til en bestemt person. Loven har nå klar hjemmel for slik meldeplikt og de aktuelle institusjonene melder rutinemessig fra til trygdeetaten om innskriving og utskrivning av klienter.

Departementet foreslår at meldeplikten hjemles i form av en tilføyelse til folketrygdloven § 21-4 tredje ledd om at skoler kan pålegges å gi rutinemessige meldinger når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.

En slik bestemmelse vil etter departementets vurdering gi tilstrekkelig hjemmel for at trygdeetaten kan pålegge skoler å gi rutinemessige meldinger om fravær fra skolen.

Hvis hjemmelen for meldeplikt plasseres i folketrygdloven, innebærer det at meldinger som gis til trygdens organer vil være til generell bruk. Bruk av meldinger vil altså ikke være begrenset til barnetrygdsaker. Trygdeetaten vil også kunne bruke meldinger til kontroll i forhold til ytelser etter folketrygdloven. Eksempler på ytelser som kan være aktuelle i så henseende er grunnstønad og hjelpestønad.

4.4.3 Meldepliktens nærmere utforming

Fylkesmannen i Hordaland og Oslo kommune påpeker at systemet i opplæringsloven er slik at plikter gjennomgående pålegges skoleeier. De mener at ansvaret for meldeplikten må tillegges skoleeier og ikke den enkelte skole. Fylkesmannen i Hordaland mener at dersom «skolene skal rapportere direkte til trygdeetaten kan det gå ut over tillitsforholdet mellom hjem og skole.»

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene «...mener at en eventuell melding om udokumentert fravær, må foretas etter samme mønster som dagens praksis for bekymringsmeldinger. Meldingene må gå tjenestevei via ansvarlig saksbehandler på skolekontoret. Meldingene må kvalitetssikres. Dette fordi den enkelte skole kan hende ikke alltid har tilstrekkelig oversikt over endringer i registreringer rundt et enkelt barn. Den enkelte skole kan også ha en helt feil vurdering av årsaken til fravær. (...)».

Fylkesmannen i Rogaland mener det bør legges opp til «et enhetlig meldingssystem som gjør oppfølgingen reell og gjennomførbar for alle skoler.»

Barne- og familiedepartementet mener at skoleeier må ha det overordnede ansvar for at meldeplikten overholdes. Det utelukker etter departementets mening likevel ikke at man i den enkelte kommune kan bestemme at skolene skal melde fra direkte til trygdekontoret. I Oslo får trygdekontoret melding fra den enkelte skole. Det bør være opp til skoleetaten og skolene i den enkelte kommune å komme frem til hvordan meldeplikten best kan ivaretas. Forholdene varierer fra kommune til kommune. Man må anta at utenlandsopphold forekommer i større utstrekning der mange av innbyggerne har utenlandsk bakgrunn. Slike kommuner vil kanskje ha behov for mer detaljerte rutiner enn eksempelvis mindre kommuner med få innbyggere med utenlandsk bakgrunn og mer oversiktlige forhold. Noen vil kanskje foretrekke at den enkelte skole melder fra direkte til trygdekontoret, mens andre vil la meldingene gå via skoleetaten. Det vesentlige må være at skolemyndighetene rutinemessig og fortløpende melder fra til trygdeetaten når barn har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Det er dessuten viktig at man sørger for rutiner som sikrer rask melding til trygdeetaten om fraværet, slik at etaten kan vurdere om retten til barnetrygd og andre trygdeytelser er i behold, og eventuelt stanse utbetaling.

Retten til barnetrygd er knyttet til opphold i Norge. Selv om barnet har ugyldig fravær fra skolen, medfører ikke det tap av barnetrygd. Det er bare ved utenlandsopphold at barnetrygden kan bortfalle. For trygdekontoret er det derfor av betydning å få vite om barns utenlandsopphold, selv om barnet ikke har ugyldig fravær fra skolen under oppholdet. Departementet legger derfor til grunn at det må meldes fra også når skolen har kjennskap til utenlandsopphold som er rettmessige i forhold til skolen. Dette gjelder ikke ved kortere ferieopphold i utlandet (tre-fire uker), som for øvrig heller ikke foreldrene har plikt til å melde fra til trygdekontoret om. Derimot vil det ikke være nødvendig å melde fra når skolen positivt vet at barnet oppholder seg i Norge. Oslo kommune påpeker i sin høringsuttalelse at det ikke kan være skolens ansvar å ha oversikt over hvor elevene befinner seg i lovlige ferier og at dette ville være en praktisk uhåndterlig oppgave. Departementet deler kommunens synspunkter og legger til grunn at det vil være når elevene har fravær utenom de ordinære feriene, og eventuelt i tilknytning til ordinære ferier, at skolen skal melde fra til trygdekontoret.

Ingen av høringsinstansene har uttalt seg mot høringsnotatets forslag om at også private skoler skal omfattes av en meldeplikt. Opplæringsplikten kan oppfylles ved å gå i offentlig grunnskole, ved å gå i privat grunnskole eller friskole eller ved å få privat grunnskoleopplæring av egne foreldre. Departementet legger derfor til grunn at en lov-hjemlet meldeplikt vil omfatte alle grunnskoler, uavhengig av eierforhold.

I høringsnotatet ber departementet om synspunkter på om også videregående skoler skal ha plikt til å melde fra til trygdekontoret når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Følgende vil ha meldeplikt for videregående skoler: Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Rogaland, Drammen kommune, Oslo kommune, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Human Rights Service, Rikstrygdeverket og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund. Flere av instansene begrunner dette med at barn i alderen 16 til 18 år er særlig utsatt for å bli tvangsgiftet.

Norsk Tjenestemannslag og Utdanningsdirektoratet mener at meldeplikten ikke bør omfatte videregående skoler. Førstnevnte mener at siden videregående opplæring ikke er pliktig, vil det være uheldig å innføre meldeplikt.

Utdanningsdirektoratet sier:

«Elever har en rett, men ikke plikt til videregående opplæring. I tillegg til dette vil en slik meldeplikt bare gjelde fra 16 til 18 år og dermed være en liten del av de årene som det utbetales barnetrygd for i grunnopplæringen. Dessuten vil en ny plikt på fylkeskommunen medføre merarbeid og kostnader. Utdanningsdirektoratet finner det derfor ikke hensiktsmessig med meldeplikt for skoler som gir videregående opplæring.»

Departementet er kommet til at de beste grunner taler for at også videregående skoler omfattes av meldeplikten. Det legges avgjørende vekt på at meldeplikten skal være et virkemiddel som kan bidra til å hindre tvangsekteskap og at barn i denne aldersgruppen står i særlig fare for å bli tvangsgiftet.

Drammen kommune, Rikstrygdeverket og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund har i sine høringsuttalelser tatt til orde for at også barnehager bør gis plikt til å melde fra om barns utenlandsopphold. Departementet vil ikke fremme forslag om dette uten at saken har vært på høring. Et forslag om meldeplikt for barnehager forutsetter en nærmere utredning.

Human Rights Service mener at skolene bør melde fra til skoleetaten, som i sin tur skal melde fra

til Utdannings- og forskningsdepartementet. Organisasjonen mener også at det bør opprettes et nasjonalt register over grunnskoleelever på individnivå. Hensikten vil være å avdekke om barn som er registrert som bosatt i Norge ikke går på skole her. Departementet mener at melding om elevers utenlandsopphold må gå direkte fra skolen/skoleetaten til trygdeetaten. Spørsmålet om opprettelse av et nasjonalt grunnskoleregister må eventuelt vurderes nærmere av ansvarlige instanser.

5 En innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold

Departementet foreslår å stramme inn retten til barnetrygd under utenlandsopphold ved å endre bestemmelsen i barnetrygdloven § 4 tredje ledd om når et barn regnes som bosatt i Norge. I dag regnes barnet fortsatt som bosatt her ved midlertidig fravær fra Norge som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder. Bestemmelsen foreslås strammet inn, slik at barnet ved utenlandsopphold på mer enn seks måneder ikke lenger regnes som bosatt i Norge, og dermed heller ikke utløser rett til barnetrygd. Departementet foreslår å beholde unntaket fra kravet om bosetting i Norge for dem som er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8.

5.1 Gjeldende rett

5.1.1 Vilkåret om bosetting i Norge

Det fremgår av barnetrygdloven § 2 første ledd at barnet må være bosatt i riket for at det skal foreligge rett til barnetrygd. Med riket menes Norge, unntatt Svalbard, Jan Mayen og norske biland. Barn som oppholder seg på Svalbard utløser rett til barnetrygd hvis de er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven § 2-3, se barnetrygdloven § 3.

Barnetrygdloven § 4 har bestemmelser om når et barn anses som bosatt i riket. Bestemmelsens tredje ledd lyder:

«Ved midlertidig fravær fra Norge som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder, regnes barnet fortsatt som bosatt her. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år.»

Regelen svarer til folketrygdloven § 2-1 fjerde ledd.

Hvis et sammenhengende utenlandsopphold har en varighet på mer enn 12 måneder, oppfyller ikke barnet vilkåret om bosetting i riket. I de tilfeller der det på forhånd er usikkert om utenlandsoppholdet skal vare i mer enn 12 måneder, opphører retten til barnetrygd fra og med måneden etter utreise, men med mulighet for etterbetaling dersom oppholdet viser seg å vare kortere enn 12 måneder.

Barnet anses heller ikke som bosatt i Norge i tilfeller der barnet har oppholdt seg eller skal oppholde seg i utlandet i mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år. Dette vil for eksempel si at hvis barnet i en 24 måneders periode er borte eller skal være borte fra Norge i mer enn 12 måneder, bortfaller retten til barnetrygd, også for de periodene hvor barnet oppholder seg i Norge. Barnet vil i slike tilfeller oppholde seg mer i utlandet enn i Norge. Som en følge av denne bestemmelsen vil det ikke foreligge rett til barnetrygd for barn som går på skole i utlandet over flere år. Disse vil oppholde seg mer i utlandet enn i Norge, selv om skoleferiene tilbringes i Norge.

5.1.2 Unntaksregler

Selv om barnet har utenlandsopphold som fører til at vilkårene i barnetrygdloven § 4 om bosetting i riket ikke er oppfylt, kan det likevel utbetales barnetrygd i visse tilfeller. Det følger av lovens § 5 at dette gjelder når både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8. Hvis barnet bor i utlandet sammen med begge sine foreldre, må barnet og begge foreldrene være medlemmer i folketrygden under utenlandsoppholdet. Det gis ikke unntak etter barnetrygdloven § 5 for barn som oppholder seg alene i utlandet mens foreldrene er bosatt i Norge. Dersom barnet oppholder seg i utlandet uten foreldrene, kan altså ikke utenlandsoppholdet vare mer enn tolv måneder, eventuelt mer enn seks måneder per år over flere år, før retten til barnetrygd faller bort, se ovenfor.

Folketrygdloven § 2-5 gjelder pliktig medlemskap for visse personer som oppholder seg utenfor Norge, eksempelvis norske statsborgere som er arbeidstakere i den norske stats tjeneste, personer i forsvarets tjeneste i utlandet, personer utsendt av den norske stat som fredskorpsdeltakere eller som eksperter for tjenestegjøring i et utviklingsland og norske statsborgere som studerer i utlandet med støtte fra Statens lånekasse for utdanning.

Folketrygdloven § 2-8 gjelder frivillig medlemskap for eksempelvis arbeidstakere i utlandet som

er ansatt i en virksomhet med hovedsete i Norge, studenter og personer som har et offentlig oppdrag eller stipend i utlandet. Også andre personer kan få frivillig medlemskap når særlige grunner gjør det rimelig. Det er et vilkår for medlemskap at vedkommende har vært medlem i trygden i minst tre av de siste fem kalenderårene før søknadstidspunktet, og at han eller hun har nær tilknytning til det norske samfunnet.

I tillegg til ovennevnte, innebærer EØS-avtalen og trygdeavtaler inngått med andre land at kravet om bosetting fravikes i visse tilfeller. For barn av personer som i henhold til EØS-avtalens regler skal være omfattet av norsk trygdelovgivning (blant annet arbeidstakere i Norge eller på norske skip eller personer som er omfattet av norsk lovgivning under arbeid i utlandet) utbetales det barnetrygd, uavhengig av hvor i EØS-området barna er bosatt. Vi går ikke nærmere inn på dette regelverket her, da endringsforslagene ikke vil ha noen innvirkning på rettighetene til dem som mottar barnetrygd i henhold til internasjonale avtaler.

5.1.3 Reglene etter gammel barnetrygdlov

Dagens barnetrygdlov trådte i kraft 1. januar 2003. Forut for denne datoen var retten til barnetrygd regulert av lov 24. oktober 1946 om barnetrygd med tilhørende forskrifter.

Det gamle barnetrygdregelverket hadde samme regler om bosetting i Norge som dagens lov, se ovenfor i kapittel 5.1.1.

I 1969 ble det gitt en forskrift som for visse grupper gjorde unntak fra kravet om bosetting i riket. Bakgrunnen fremgår av Ot.prp. nr. 12 (1968-69), der det blant annet heter:

«Hvis en familie med barn forlater landet i den hensikt å bosette seg i utlandet, faller retten til stønad bort. Under midlertidig fravær i utlandet har imidlertid loven vært praktisert slik at barnet fortsatt har vært ansett som bosatt her ... Departementet er av den oppfatning at det i en rekke tilfelle vil være ønskelig å kunne utbetale barnetrygdstønad under opphold i utlandet, også utover det som hittil har vært praktisert av Rikstrygdeverket. Under den nåværende samfunnsutvikling med økende samkvem landene imellom med utveksling av studenter, forskere og industrifolk, og med utsendelse av personell til utviklingslandene og av misjonærer fra forskjellige kristne organisasjoner, er det naturlig at mange familier med barn kommer til å oppholde seg i utlandet i et begrenset antall år. Tilknytningen til Norge vil allikevel være sterk. Departementet vil derfor foreslå at barnetrygdlovens § 1 endres slik at

den gir hjemmel for å yte barnetrygdstønning under midlertidig fravær fra landet på nærmere fastlagte vilkår.»

Utenlandsforskriften gjorde unntak fra kravet om bosetting hvis det var tale om midlertidige utenlandsopphold og barnetrygdmottakeren

- oppholdt seg i utlandet etter oppdrag fra norsk offentlig myndighet,
- arbeidet i utlandet i humanitær eller filantropisk virksomhet,
- studerte ved utenlandsk universitet eller høyskole, eller
- hvis andre særlige grunner gjorde det rimelig.

Hvis barnetrygdmottakeren var omfattet av en av de nevnte gruppene, kunne det foreligge rett til barnetrygd hvis familien skattet til Norge for minst 70 prosent av samlet inntekt, eller om den samlet sett hadde en inntekt som på årsbasis ikke oversteg fire ganger folketrygdens grunnbeløp.

Med den nye barnetrygdloven er reglene for rett til barnetrygd under utenlandsopphold forenklet. Retten til barnetrygd er nå, for barn som ikke anses som bosatt i Norge, knyttet til medlemskap i folketrygden. Dette er blant annet begrunnet slik i Ot.prp. nr. 57 (2000-2001) Om lov om barnetrygd (barnetrygdloven):

«Medlemskap i trygden er slik vi ser det et godt egnet objektivt vilkår for rett til barnetrygd ved utenlandsopphold.»

Det er imidlertid i stor grad de samme gruppene som før som har rett til barnetrygd under utenlandsopphold.

5.1.4 Regelverket i andre nordiske land

5.1.4.1 Sverige

For å få svensk barnetrygd (barnbidrag) kreves det at barnet er bosatt i Sverige. Ved utenlandsopphold på mer enn seks måneder får man som hovedregel ikke beholde barnetrygden. Barnetrygden faller altså bort ved kortere utenlandsopphold enn etter gjeldende norsk rett.

Enkelte grupper får beholde barnetrygden ved utenlandsopphold som overstiger seks måneder. Det gjelder statsansatte som arbeider for svenske myndigheter i utlandet, personer som arbeider for et svensk trossamfunn eller for en svensk ideell organisasjon som driver bistandsvirksomhet. Også studenter eller doktorander i utlandet kan beholde barnetrygden på visse vilkår.

Reglene for rett til barnetrygd under utenlandsopphold ligner bestemmelsene i den såkalte uten-

landsforskriften som var gitt med hjemmel i den gamle barnetrygdloven (se kapittel 5.1.3). En viktig forskjell er imidlertid at svenskene ikke foretar noen inntektsprøving eller vurdering av skattemessig tilknytning til landet overfor gruppene som kan få dispensasjon fra bostedsvilkåret.

5.1.4.2 Danmark

Rett til generell barnetrygd fra Danmark (børnefamilieydelse) forutsatte tidligere at barnet hadde hjemsted i Danmark. Et barn ble normalt ansett for å ha hjemsted der foreldrene oppholdt seg. Hadde foreldrene fast bopel i Danmark, kunne barnetrygden i mange tilfeller beholdes, selv om barnet oppholdt seg i utlandet på ferie eller tok kortere utdanning i utlandet.

Med virkning fra 1. januar 2004 ble hjemstedsbestemmelsen endret til en oppholdsbestemmelse. Det er nå et vilkår for rett til barnetrygd at barnet oppholder seg i Danmark. Oppholder barnet seg hos foreldrene og disse er fullt skattepliktige i Danmark, anses barnet for å oppholde seg i landet. Opphold i Danmark anses ikke for avbrutt når barnet i kortere perioder oppholder seg i utlandet i forbindelse med ferie eller familiebesøk eller i forbindelse med sykdomsbehandling eller lignende. I andre tilfeller, for eksempel der det i forbindelse med oppholdet i utlandet skjer en avbrytelse av barnets kontakt med skole eller andre institusjoner i Danmark, betraktes barnets opphold i Danmark som avbrutt.

Oppholder barnet seg midlertidig i utlandet som ledd i et utdannelsesforløp som tar sikte på å forbedre barnets muligheter for å klare seg under fortsatt opphold i Danmark, kan barnetrygd fortsatt utbetales. Det kan for eksempel være tale om at barnet for å styrke sine språklige ferdigheter eller sin kunnskap om internasjonale forhold i et år eller et semester tar en utdanning i utlandet. Det legges vekt på om oppholdet kan betraktes som et supplement til et pågående utdannelsesforløp i Danmark. Er dette ikke tilfelle, vil retten til barnetrygd opphøre.

Det fremgår av forarbeidene til lovendringene at det tidligere var usikkert om retten til barnetrygd fortsatt var til stede i tilfeller der foreldrene sender barn ut av Danmark med sikte på at barna i perioder skal oppdras etter de normer som gjelder i deres opprinnelige hjemland. Den danske regjering mener at slike situasjoner bør unngås når det er tale om barn som skal integreres i det danske samfunn, og mener at retten til barnetrygd for barn av foreldre som tar opphold i Danmark som flyktninger, familiegjennforente eller som ellers har

mulighet for varig opphold i landet, må være betinget av at barna oppholder seg i Danmark og dermed får en oppvekst som gjør det mulig for dem å klare seg i landet.

Danmark har for øvrig ingen unntaksregler fra kravet om at barnet må oppholde seg i landet for at det skal kunne utbetales barnetrygd, slik Sverige og Norge har, og hadde heller ikke slike unntaksregler før endringene i regelverket i 2004.

Fra 2004 er det dessuten innført bestemmelser om at institusjoner som har løpende kontakt med et barn under 18 år skal melde fra til kommunen dersom den får opplysning om at barnet oppholder seg eller formodes å oppholde seg i utlandet.

5.2 Høringsnotatets forslag

Barne- og familiedepartementet foreslår i høringsnotatet at retten til barnetrygd ved utenlandsopphold strammes inn. Innstrammingen foreslås gjennomført ved å endre bestemmelsen i barnetrygdloven § 4 om at barnet fortsatt anses som bosatt i Norge ved midlertidig fravær som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder. Høringsinstansene bes om synspunkter på om retten til barnetrygd bør falle bort ved midlertidig fravær som ikke er ment å vare mer enn seks måneder, eller om det ikke bør være adgang til å ha utenlandsopphold på mer enn tre måneder før retten til barnetrygd faller bort. Departementet foreslår at bestemmelsen i barnetrygdloven § 4 tredje ledd andre setning om at barnet ikke lenger anses som bosatt i Norge dersom barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år, beholdes. Det samme gjelder for barnetrygdloven § 5, som gjør unntak fra kravet om bosetting i Norge for personer som er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8.

5.3 Høringsinstansenes syn

Disse høringsinstansene oppgir at de støtter en innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold: Justis- og politidepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Trondheim kommune, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Human Rights Service, Norsk Tjenestemannslag, Regjeringsadvokaten og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund.

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler blant annet:

«Spørsmålet om innstramminger i retten til barnetrygd ved utenlandsopphold har flere sider. Det er positivt hvis en slik innstramming kan forhindre tvangsekteskap. På den andre side kan det stilles spørsmål ved om det er riktig at familier som ønsker å oppholde seg i inntil 12 måneder i utlandet og la barna gå på skole der eller undervise dem selv, og som melder fra på korrekt måte, ikke skal motta barnetrygd. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor anbefale at barnetrygdlovens § 4 tredje ledd første setning endres slik at «12 måneder» erstattes av «seks måneder». Dette vil gi mulighet til opphold i utlandet som er av noe varighet, uten at barnetrygden bortfaller (...).

I Kommunal- og regionaldepartementets arbeid med barns skolegang i utlandet, har det kommet frem at slik skolegang for etterkommere av innvandrere ikke bare har negative konsekvenser. Mange barn kan få et godt faglig utbytte av å gå på skole i utlandet og utvikle seg til å bli mer resurssterke individer, avhengig av hva slags utgangspunkt de har, og hva slags skole de går på. Det er mange ulike årsaker til at barn sendes på skole i utlandet - ønske om at barna skal lære mer om historie, kultur og språk i foreldrenes opprinnelsesland, misnøye med disiplin og pedagogisk opplegg i den norske skolen og ønske om en tettere tilknytning, særlig til den muslimske tro. Men det kan også være helt praktiske grunner, som å ta seg av eldre familiemedlemmer.

Kommunal- og regionaldepartementet mener likevel at praksisen med å sende barn på skole i utlandet kan være uheldig med tanke på det videre livsløpet for den enkelte og deres deltakelse i det norske samfunnet. Norskferdighetene til barn som går på skole i utlandet er varierende, og gir grunn til bekymring for hvordan barna vil klare seg i det norske samfunnet når de vender tilbake til Norge. På denne bakgrunn mener vi at det er riktig å stramme inn retten til å motta barnetrygd ved utenlandsopphold.»

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet «støtter forslaget om innstramming av rett til barnetrygd ved utenlandsopphold. Selv om forslaget innebærer at flere barnefamilier vil miste retten til barnetrygd, mener vi at hensynet til å fremme integrering bør veie tyngst.»

Human Rights Service vil gå lenger enn departementet og uttaler blant annet:

«HRS tror at en innstramming av retten til barnetrygd til seks eller tre måneder, i svært liten grad vil forebygge tvangsekteskap. (...) HRS er derimot av den oppfatning at barnetrygd bør være en økonomisk ytelse som krever at barnet oppholder seg i Norge, det vil si at barnet har

sitt daglige virke her. Med andre ord støtter vi modellen som ble innført i Danmark med virkning fra 1. januar 2004.»

Enkelte av høringsinstansene sier ikke noe om hvorvidt de støtter en innstramming i barnetrygdreglene, eller de sier ikke eksplisitt at de ønsker en innstramming, men uttaler seg om hvor lange utenlandsopphold det bør være anledning til å ha hvis reglene skal strammes inn. Disse er: Arbeids- og sosialdepartementet, Bergen kommune, Drammen kommune, Oslo kommune, Landsorganisasjonen i Norge og Rikstrygdeverket.

Rikstrygdeverket har synspunkter knyttet til praktiseringen av regelverket ved en innstramming og sier blant annet:

«Rikstrygdeverket finner de foreslåtte endringene i barnetrygdloven kompliserte, både for trygdeetaten å forvalte, men også i stor grad når det gjelder å informere brukerne.»

Det pekes også på at ettersom det er lagt opp til å beholde unntaksreglene for dem som er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8, medfører endringene en forskjellsbehandling mellom kortvarige og langvarige utenlandsopphold i favør av det lange oppholdet. Rikstrygdeverket foreslår derfor å fjerne dagens unntaksregel for personer som under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden, slik at det ikke foreligger rett til barnetrygd ved noen utenlandsopphold som overstiger seks/tre måneder.

Disse støtter ikke forslaget om en innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold: ANSA og Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene. Også Utlendingsdirektoratet uttrykker skepsis.

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene er svært skeptisk til forslagene fra departementet, se uttalelse gjengitt i kapittel 4.3.

Utlendingsdirektoratet uttaler blant annet:

«At noen innvandrerforeldre velger å sende sine barn på skole i utlandet er et fenomen som myndighetene mangler kunnskap om, både når det gjelder omfang så vel som av de integreringsmessige konsekvenser av utenlandsoppholdet. Å sende barn på skole i utlandet kan også ha positive integreringsmessige konsekvenser for enkeltindivider så vel som for samfunnet. Vi har også for dårlig kunnskap om omfanget av barn fra innvandrerfamilier som sendes til utlandet for tvangsgifting. UDI mener således at det er meget usikkert om eller hvordan disse to fenomener kan koples og at det derfor er svært usikkert i hvilken grad

innskrenking av barnetrygden faktisk vil føre til at færre innvandrere tvangsgiftes.»

ANSA viser til at en innstramming vil ramme utenlandsstudenter og foreldre til utvekslingslever i videregående skole og uttaler blant annet:

«Dette vil begrense mulighetene for disse gruppene til å ta studier i utlandet. Det er svært uheldig at færre norske studenter vil få muligheten til å ta hele studieåret, eller utveksling både på lavere/videregående nivå i utlandet. (...) På sikt vil innskrenkingen av barnetrygdregelen kunne bli et hinder for internasjonalisering av norsk høyere utdanning, og et hinder for å sikre at Norge kan være med på spesielle forskeroppdrag i internasjonale miljøer.»

5.4 Departementets vurderinger og forslag

5.4.1 En innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold

I et integrerings- og inkluderingsperspektiv kan det være uheldig, både for barnet selv og for det norske samfunnet, dersom et barn som senere skal leve sitt voksne liv i Norge går på skole i et annet land de fleste årene av sin barne- og ungdomstid.

Lengre opphold i utlandet kan medføre vanskeligheter med å delta på linje med andre barn og unge i det norske samfunnet ved tilbakekomst. Barna/ungdommene som har vært i utlandet kan ha glemt sine norskkunnskaper og mistet kontakten med venner og det norske samfunnet for øvrig. Problemene blir selvfølgelig større hvis man praktiserer det norske språket lite eller ingenting mens man er i utlandet, lever veldig annerledes enn man ville gjort i Norge, går på en dårlig skole osv. Det vil da trolig ta lang tid å tilpasse seg et liv i Norge ved tilbakekomst. Men her vil det være store individuelle forskjeller, og det vil avhenge av hvordan det norske samfunnet tilrettelegger for tilbakekomsten.

På den andre siden kan det ha positive effekter for den enkelte å opprettholde kontakten med foreldrenes opprinnelsesland. De får bedre kontakt med slektninger og kunnskap om foreldrenes bakgrunn, kultur og språk.

En innstramming av retten til barnetrygd ved utenlandsopphold kan bidra til at utenlandsoppholdet for en del barn og unge vil bli kortere. Dette kan være en fordel i forhold til det norske utdanningsløpet. Den unge kan bli bedre integrert i det norske samfunnet og derigjennom lettere stå mot press eller tvang når det gjelder inngåelse av ekteskap.

Ekteskap kan bli inngått ved tvang også under kortvarige opphold i utlandet. Noen barn blir giftet bort i ung alder i foreldrenes hjemland, i enkelte tilfeller under tvang, for så å bli etterlatt der til de har fylt 18 år. Dersom retten til barnetrygd under utenlandsopphold strammes inn, vil det kunne ha betydning for denne gruppen.

I henhold til barnetrygdloven § 2 fjerde ledd faller barnetrygden bort for barn som inngår ekteskap. Denne bestemmelsen kan, i den grad den er kjent, virke preventivt for foreldre som ønsker å gifte bort sine mindreårige barn. Hvis et par gifter seg i utlandet, er det imidlertid ikke sikkert at norske myndigheter blir gjort kjent med ekteskapet. Det er heller ikke sikkert at ekteskapet kan anerkjennes etter norsk rett. Regelen er derfor ikke et tilstrekkelig virkemiddel for å hindre tvangsekteskap.

En innstramming i barnetrygdlovens regler for utenlandsopphold vil ha negative konsekvenser for personer som oppholder seg utenlands i perioder. Flere grupper som i dag har rett til barnetrygd, vil miste denne retten. En innstramming vil ramme alle som har utenlandsopphold som varer mellom tre/seks måneder og 12 måneder og som ikke faller inn under persongruppene nevnt i folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8. Dette vil eksempelvis gjelde for foreldre til utvekslingselever og andre som tar et skoleår i utlandet. Også enkelte utenlandsstudenter med barn kan komme dårligere ut enn i dag. Det samme vil gjelde for familier som har et lengre ferieopphold i utlandet. En familie som skal oppholde seg i utlandet mer enn tre/seks måneder og hvor den ene av foreldrene arbeider under utenlandsoppholdet, vil heller ikke få barnetrygd, med mindre vedkommende arbeider i den norske stats tjeneste eller kommer inn under en av de andre unntaksbestemmelsene i folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8.

Som omtalt under kapittel 5.1.4.1 har Sverige noe strengere regler enn oss når det gjelder rett til barnetrygd under utenlandsopphold. Retten faller som hovedregel bort etter seks måneder. Enkelte grupper, noen færre enn etter gjeldende norsk rett, er gitt unntak fra bosettingskravet. Danskene har i mindre grad adgang til å beholde barnetrygden under utenlandsopphold, se kapittel 5.1.4.2. I Norge har vi imidlertid siden 1969 hatt relativt vidtrekkende unntak fra kravet om opphold i Norge. Også før den tid hadde loven vært praktisert slik at barnetrygd ble utbetalt under midlertidig fravær i utlandet. Den nye barnetrygdloven som trådte i kraft 1. januar 2003 innebar en forenkling, men

materielt sett er reglene på området i hovedsak uendret.

Den nye barnetrygdloven innebar en klar forbedring og forenkling for brukerne og trygdeetaten når det gjelder praktisering av reglene for rett til barnetrygd under utenlandsopphold. Den ga også en harmonisering med folketrygdlovens regler. En innstramming av retten til barnetrygd fra 12 måneder til seks eller tre måneder vil føre til redusert effekt av noen av disse fordelene.

I tråd med forslaget om innstramming med hensyn til når barnet regnes som bosatt i Norge, har departementet vurdert om unntaksbestemmelsen i barnetrygdloven § 5 bør fjernes. Det ville i så fall innebære at retten til barnetrygd faller bort under alle utenlandsopphold som overstiger seks/tre måneder, og at det ikke ville være noen mulighet for unntak. Dette ville lovteknisk og praktisk sett være mest hensiktsmessig, men ville være en radikal materiell endring som departementet ikke ønsker å foreslå.

Departementet har vurdert de ulike hensynene mot hverandre og har kommet til at de positive konsekvensene en innstramming kan ha når det gjelder å fremme integrering og hindre tvangsekteskap må veie tyngst. Vi viser her også til regjerings tiltaksprogram mot tvangsekteskap og at flertallet av høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, støtter en innstramming. Departementet vil på denne bakgrunn foreslå at retten til barnetrygd under utenlandsopphold strammes inn ved at bestemmelsen i barnetrygdloven § 4 tredje ledd om når barnet anses som bosatt i Norge blir endret.

Hvis barnetrygdloven § 4 tredje ledd første setning strammes inn, vil retten til barnetrygd falle bort ved seks/tre måneders *sammenhengende* utenlandsopphold. I kapittel 5.4.2 nedenfor drøftes hvilken grense som bør velges. Normalt vil retten til barnetrygd gjeninntre når utenlandsoppholdet er avsluttet. Etter barnetrygdloven § 4 tredje ledd andre setning faller barnetrygden bort hvis barnet over tid skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år. Det utbetales i slike tilfeller heller ikke barnetrygd i de periodene barnet oppholder seg i Norge. Departementet legger til grunn at denne bestemmelsen beholdes. Det bør fortsatt være anledning til å stanse barnetrygden dersom barnet over tid oppholder seg mer i utlandet enn i Norge, selv om hvert enkelt utenlandsopphold ikke varer mer enn seks/tre måneder.

5.4.2 Spørsmålet om barnetrygden skal falle bort etter tre eller seks måneder

Høringsinstansene er bedt om synspunkter på om retten til barnetrygd bør falle bort ved midlertidig fravær som ikke er ment å vare mer enn seks måneder, eller om retten bør falle bort ved utenlandsopphold som overstiger tre måneder. Flertallet av dem som uttaler seg foretrekker førstnevnte alternativ.

Følgende høringsinstanser mener at grensen bør settes ved seks måneder (merk at ikke alle eksplisitt har sagt at de støtter en innstramming og at noen instanser uttaler seg subsidiært om hvilken grense som bør velges): Arbeids- og sosialdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Bergen kommune, Trondheim kommune, ANSA, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Landsorganisasjonen i Norge og Rikstrygdeverket.

Arbeids- og sosialdepartementet uttaler:

«Vi antar at en grense på **6 måneder** for retten til barnetrygd under midlertidige utenlandsopphold vil være mest hensiktsmessig, ikke minst rent praktisk/administrativt. En grense på 6 måneder vil for øvrig da bli den samme som tilsvarende grense for utbetaling av stønad til enslig forsørger under utenlandsopphold.»

Rikstrygdeverket sier:

«Dersom retten til barnetrygd under utenlandsopphold skal reduseres fra 12 måneder til enten tre eller seks måneder, vil Rikstrygdeverket foreslå at hovedregelen blir at retten til barnetrygd faller bort ved utenlandsopphold på utover seks måneder. Dersom grensen settes til kun tre måneder vil dette være en svært radikal endring, og vil også kunne medføre at mange flere saker må behandles etter unntaksbestemmelsene. Dette vil kunne bli et vesentlig merarbeid for trygdeetaten.»

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Trondheim kommune og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon viser til at Sverige har en seks måneders regel. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet legger dessuten til grunn at en frist på tre måneder ville være vanskelig å praktisere.

Disse mener at grensen bør settes ved tre måneder (heller ikke her har alle eksplisitt gitt sin støtte til en innstramming): Justis- og politidepartementet, Drammen kommune, Oslo kommune, Norsk Tjenestemannslag og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund. Som omtalt ovenfor, vil Human Rights Service stramme enda mer inn.

Justis- og politidepartementet uttaler:

«Vi mener at en slik innstramming vil kunne bidra til å forhindre at ungdom presses til å inngå ekteskap mot sin vilje, samt at det vil forhindre uheldig lange fravær fra skolen. Det virker dessuten kriminalitetsforebyggende i vid forstand at barn med etnisk minoritetsbakgrunn deltar på skolen på linje med andre barn.»

Oslo kommune sier:

«For at forslaget skal bidra til reell mulighet for integrering, kontinuitet i skolegang, samt samfunnsdeltakelse på lik linje med andre barn, mener Oslo kommune at retten til barnetrygd bør falle bort ved tre måneders sammenhengende utenlandsopphold.»

Norsk Tjenestemannslag mener at «Dersom dette tiltaket skal forhindre tvangsekteskap så tror vi at jo raskere barnetrygden stoppes fordi barn sendes til utlandet for å inngå tvangsekteskap, jo mindre spekulasjoner vil man få i forhold til at barnetrygden ikke skal utbetales blant annet for barn som har inngått ekteskap og fortsatt får beholde barnetrygden mens de er i utlandet.»

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund uttaler:

«Ordningen i Norge er per i dag veldig sjenerøs, og tillater at barnetrygd utbetales selv om barnet oppholder seg i utlandet opptil 12 måneder. Dette fører til at mange foreldre med innvandrerbakgrunn sender sine barn ut av Norge for ganske lange perioder. Med hjemmel i loven, slik den i dag er utformet, blir disse barna avskåret fra integreringen i det norske samfunn. Norge burde følge eksempler fra Sverige og Danmark som har strengere regler om utbetaling av barnetrygd under utenlandsopphold.

YS ønsker forslaget til innstramninger i barnetrygdloven velkommen og støtter forslaget om at barnetrygden faller bort ved midlertidig fravær på mer enn **tre måneder**. Tre måneder fra barnets perspektiv er en veldig lang periode og kan ha betydning for integreringen. Dette bør være hovedregelen, men det bør være åpning for at barnetrygd kan utbetales ved lengre fravær, men da ut fra særskilt begrunnet søknad. Vi minner også her om at det i kontantstøtteleven per i dag, er tre måneders grense, når det gjelder utbetaling under oppholdet i utlandet. Regelverket burde være mest mulig samordnet.»

Flertallet av høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet mener at retten til barnetrygd bør falle bort ved utenlandsopphold som overstiger seks måneder. Flere høringsinstanser mener imidlertid at for at innstrammingen skal ha noen effekt

i forhold til å hindre tvangsekteskap, må grensen settes ved tre måneder. Atter andre er skeptiske til om de foreslåtte endringene overhodet kan medvirke til å hindre tvangsekteskap.

En innstramming i retten til barnetrygd ved utenlandsopphold fra 12 til tre måneder er en dramatisk endring i en regel som har vært uendret gjennom flere tiår. Jo mer regelen strammes inn, dess flere vil naturligvis bli rammet.

Som Rikstrygdeverket påpeker, må flere saker behandles etter unntaksregelen i barnetrygdloven § 5 hvis grensen settes ved tre måneder enn hvis grensen settes ved seks måneder. Dette vil kunne medføre et betydelig merarbeid for trygdeetaten.

Hensynet til samordning med stønad til enslig forsørger kan tale for en seksmåneders regel, mens hensynet til samordning med kontantstøtten kan tilsi at en tremåneders regel bør velges. Her skal det påpekes at regelverket uansett ikke blir det samme, fordi kontantstøtteleven ikke gjør unntak fra bosettingskravet for dem som er medlemmer i folketrygden under utenlandsoppholdet.

Barne- og familiedepartementet mener det er argumenter som taler for både å sette grensen ved seks måneders utenlandsopphold og å sette grensen ved tre måneder. Departementet er etter en samlet vurdering kommet til at barnetrygden bør falle bort ved utenlandsopphold som er ment å vare mer enn seks måneder.

5.4.3 Endring i unntaksregelen i barnetrygdloven § 5

Departementet ønsker å beholde barnetrygdloven § 5 som gjør unntak fra kravet om bosetting i Norge. Barnetrygdloven § 4 tredje ledd, som fastsetter når et barn anses som bosatt i Norge, og dermed utløser rett til barnetrygd, svarer til folketrygdloven § 2-1 fjerde ledd om når en person regnes som bosatt i Norge og følgelig er pliktig medlem i folketrygden. Også unntaket fra kravet om bosetting i Norge (jf. barnetrygdloven § 5) er knyttet til folketrygdlovens medlemskapsregler ved at det gis unntak når barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8. Hvis bosettingsregelen endres, vil regelverket bli komplisert og lite rimelig. Personer som er pliktig trygdet etter folketrygdloven § 2-1, kan nemlig ikke samtidig være medlemmer i folketrygden etter andre bestemmelser i folketrygdloven. Det kan innebære at familier som har utenlandsopphold på inntil 12 måneder ikke får barnetrygd, mens de samme gruppene kan få barnetrygd hvis utenlandsoppholdet varer mer enn 12 måneder,

fordi de da er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8.

For å bøte på denne urimeligheten foreslår departementet en endring i barnetrygdloven § 5 første ledd. Endringen innebærer at de som faller inn under persongruppene nevnt i folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8 vil få rett til barnetrygd, selv om utenlandsoppholdet varer mindre enn 12 måneder, og personene dermed ikke er medlemmer etter de angitte bestemmelsene, men etter folketrygdloven § 2-1. Trygdeetaten må ved utenlandsopphold som skal vare mellom seks og 12 måneder foreta en vurdering av om familien fyller vilkårene for å bli medlem i folketrygden etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8. Forslaget innebærer at alle som i dag er omfattet av unntaksregelen i barnetrygdloven § 5, fortsatt vil få rett til barnetrygd selv om barnet ikke er bosatt i Norge. Innstrammingen foreslått i kapitlene 5.4.1 og 5.4.2 vil dermed ikke ramme disse gruppene.

6 Innføring av bestemmelser om at trekk i barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelse

Trekk i barnetrygd og kontantstøtte medfører i dag ikke at foreldelse avbrytes. Departementet foreslår at når det foretas trekk i slike ytelser, skal foreldelse avbrytes. Det foreslås at virkningen av avbrutt foreldelse skal vare i ett år etter at trekket opphørte slik at trygdeetaten kan områ seg og gå til skritt for å få avbrutt foreldelse på ny.

6.1 Gjeldende rett

6.1.1 Barnetrygdloven og kontantstøtteleven

I enkelte tilfeller skjer det feilutbetalinger av ytelser etter barnetrygdloven og kontantstøtteleven. Kontantstøtteleven § 11 første og annet ledd og barnetrygdloven § 13 første og annet ledd gir regler om tilbakekreving etter feilaktig utbetaling av slike ytelser. Av begge bestemmelers siste ledd fremgår det at et beløp som blir krevd tilbake etter disse bestemmelsene, enten kan dekkes ved trekk i fremtidige ytelser eller innkreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene er utarbeidet etter mønster av folketrygdloven § 22-15 om tilbakekreving etter feilaktig utbetaling. I forarbeidene til kontantstøtteleven (Ot prp nr 56 (1997-98)) heter det at «feilutbetalingssaker skal behandles på samme måte

som slike saker behandles etter barnetrygdloven og folketrygdloven».

I forarbeidene til ny barnetrygdlov (Ot.prp. nr. 57 (2000-2001)) heter det at feilutbetalingsbestemmelsen er utarbeidet «i tråd med tilsvarende bestemmelser i folketrygdloven og kontantstøtte-loven».

Det er ingen særlige regler i kontantstøtteleven og barnetrygdloven om foreldelse og avbrytelse av foreldelsesfrist. Foreldelsesloven kommer derfor til anvendelse.

6.1.2 Foreldelsesloven

Det følger av lov om foreldelse av fordringer av 18. mai 1979 nr. 18 (foreldelsesloven) § 1 at fordring på penger eller andre ytelser foreldes etter reglene i foreldelsesloven når ikke annet følger av andre lover. I henhold til hovedregelen i foreldelsesloven § 2 foreldes et tilbakebetalingskrav etter tre år. Fristen for foreldelse begynner å løpe fra det tidspunktet feilutbetalingen ble foretatt. Dersom feilutbetalingen har skjedd over et lengre tidsrom, eksempelvis ved månedlige utbetalinger som er vanlig ved kontantstøtte og barnetrygd, regnes fristen særskilt for hver utbetaling.

Dersom ikke kravet om tilbakebetaling har blitt gjort gjeldende på grunn av manglende kunnskap om feilutbetalingen, inntreer foreldelsen tidligst ett år etter den dagen trygdens organer fikk, eller burde ha skaffet seg, slik kunnskap, jf. foreldelsesloven § 10. Foreldelsesfristen kan likevel ikke forlenges med mer enn 10 år, jf. lovens § 10 nr. 3.

Et tilbakebetalingskrav som er foreldet, er bortfalt, og medfører at trygdeetaten taper sin rett til å kreve det feilutbetalte beløpet tilbake. Da innkrevingen ofte skjer over en periode på mer enn tre år, vil således den del av kravet som er eldre enn tre år være foreldet, med mindre det foretas skritt som avbryter foreldelsesfristen.

Avbrudd av foreldelse kan skje på forskjellige måter. Dette er regulert i foreldelsesloven §§ 14-19. Etter § 14 avbrytes fristen når skyldneren erkjenner sin forpliktelse overfor fordringshaveren. Erkjennelsen kan være uttrykkelig, eller den kan fremgå indirekte av skyldnerens handlemåte. Den andre hovedformen for avbrytelse av foreldelse er at kreditor går til sak mot skyldneren. Regler om dette finnes i § 15. Videre avbrytes foreldelse når tvist om kravet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre slik tvist, jf. § 16. Dette vil typisk være når saken er brakt inn for Trygderetten. Av § 17 nr. 1 følger det at dersom kreditor har tvangsgrunnlag for sin fordring, avbrytes foreldelsen ved begjæ-

ring om tvangsfullbyrdelse. Av § 17 nr. 2 fremgår det at dersom offentlig myndighet har mulighet til å inndrive egen fordring ved selv å holde utleggsforretning, avbrytes foreldelsen når myndigheten innen fristen berammer forretning for utleggspant eller gir pålegg om utleggstrekk til den trekkpliktige. I § 18 er det regler om avbrudd av foreldelse ved konkurs, gjeldsforhandling og skifte.

Dersom foreldelse avbrytes ved saksanlegg, begjæring om tvangsfullbyrding mv. etter §§ 15-19, skjer ifølge foreldelsesloven § 21 nr. 1 ingen foreldelse så lenge forfølgningen pågår. Foreldelsesfristen slutter imidlertid ikke å løpe selv om den avbrytes. Virkningen av at fristen løper ut, inntreer med andre ord ikke så lenge saken pågår. Avhengig av sakens videre utfall, vil det etter omstendighetene kunne løpe en ny frist etter foreldelsesloven § 21 eller en tilleggsfrist etter § 22. Det fremgår av sistnevnte bestemmelse at foreldelsesvirkningen ikke inntreer før det er gått en viss tid etter at saken ble avsluttet på aktuell måte. Innenfor denne fristen kan en kreditor ta nytt skritt, for eksempel reise sak ved rett domstol, for å få foreldelse avbrutt.

6.1.3 Folketrygdloven

Regler om foreldelse kan også fremgå av spesiallovgivningen. Et eksempel på dette er folketrygdloven § 22-14 som har en egen bestemmelse om foreldelse. Sistnevnte bestemmelse slår fast at foreldelsesloven «gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne paragrafen».

I folketrygdloven § 22-14 femte ledd første punktum er det fastsatt at foreldelsen avbrytes ved trekk etter § 22-15 tredje ledd. Det følger av folketrygdloven § 22-14 femte ledd annet punktum at dersom slikt trekk i fremtidig ytelse opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte. Av forarbeidene (Ot.prp. nr. 46 (1998-99)) til bestemmelsen fremgår det at hensikten er å forhindre at resterende krav er foreldet idet trekket opphører. Det uttales at ett års tilleggsfrist anses for tilstrekkelig for å unngå foreldelse av tilbakebetalingskrav som inndrives gjennom trekk i løpende ytelse. Dette vil samtidig gi trygdeorganene en oppfordring til å forfølge saken uten ugrunnet opphold. Dersom trekket innstilles før kravet er inndrevet fullt ut, vil trygdekontoret således ha ett år på seg til å avbryte foreldelse på annen måte uten at det vil inntre foreldelse av restkravet. Det ble vurdert om tilleggsfristen burde være lengre, men man kom til at sterke grunner taler for at tilbakekrevingssakene avsluttes så raskt som mulig, bl.a. av hensyn til stønadmottakeren.

6.1.4 Uttalelse fra Lovavdelingen

Spørsmålet om hvorvidt trekk i fremtidig barnetrygd og kontantstøtte likevel kan avbryte foreldelse, har vært forelagt Lovavdelingen i Justisdepartementet. I uttalelse av 15. januar 2004 antar Lovavdelingen at det ikke er hjemmel i foreldelsesloven eller folketrygdloven for å si at trekk i fremtidig barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelsen. Etter Lovavdelingens syn bør spørsmålet om avbrudd av foreldelse ved trekk i fremtidige ytelser etter de to lovene uansett avklares gjennom en lovendring. Fra uttalelsen siteres:

«(...) For at foreldelse skal avbrytes i disse tilfellene, må man enten anse folketrygdloven § 22-14 for å gjelde tilsvarende også for kontantstøtte og barnetrygd, eller påvise at foreldelsesloven kommer til anvendelse på disse tilfellene.
(...)»

Slik vi leser bestemmelsen i foreldelsesloven § 17 nr. 2, må det sondres mellom inndrivning ved tvangsfullbyrdelse som følger reglene for utleggsforretning, og dekning som oppnås ved motregning. Ordlyden i foreldelsesloven § 17 nr. 2 omfatter bare inndrivning etter reglene for utleggsforretning, og på samme måte leser vi bestemmelsen slik den var utformet før lovendringen i 1992, se i den sammenheng Ot.prp. nr. 38 (1977-78) Om lov om forelding av fordringer s. 71.

Dekning ved trekk i fremtidig kontantstøtte eller fremtidig barnetrygd gjennomføres etter det vi forstår som motregning, og ikke som en utleggsforretning. Vi viser her til formuleringen «kan enten dekkes ved trekk i fremtidig kontantstøtte eller innkreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven» i kontantstøtteloven § 11 tredje ledd første punktum og den tilsvarende formuleringen i barnetrygdloven § 13 tredje ledd første punktum.

At det må skilles mellom inndrivning ved utleggstrekk og dekning ved motregning, er det også gitt uttrykk for i forarbeidene til folketrygdloven. Vi viser bl.a. til NOU 1990: 20 Forenklet folketrygdlov s. 698. I Ot.prp. nr. 29 (1995-96) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover uttales det på s. 29: «Trygdeetatens hjemmel til trekk i trygdeytelser etter tilbakekrevingsreglene i folketrygdloven kan neppe regnes som tvangsfullbyrdelse i forhold til fl. § 17.»

Vi antar etter dette at reglene om avbrudd av foreldelse i foreldelsesloven § 17 nr. 2 ikke kommer til anvendelse ved trekk i fremtidige ytelser etter kontantstøtteloven og barnetrygdloven.

Et spørsmål er da om folketrygdlovens regler om avbrudd av foreldelse i § 22-14 femte ledd kan anvendes analogisk i forhold til kon-

tantstøtteloven og barnetrygdloven. Vi har imidlertid vanskelig for å se at det er tilstrekkelige rettskildemessige holdepunkter for en slik tolkning. Uttalelsene i forarbeidene til kontantstøtteloven og barnetrygdloven om å bruke folketrygdlovens regler som mønster, gjelder etter det vi kan se bare folketrygdloven § 22-15. § 22-14 og spørsmålet om foreldelse er ikke nevnt. At gode grunner kunne tale for at lovgiverne også hadde tatt inn regler tilsvarende denne bestemmelsen, kan ikke være avgjørende for tolkningen.

Etter vårt syn bør spørsmålet om avbrudd av foreldelse ved trekk i fremtidige ytelser etter de to lovene uansett avklares gjennom en lovendring. (...)»

6.2 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet foreslår departementet at det innføres en bestemmelse i henholdsvis barnetrygdloven og kontantstøtteloven som lar trekk i fremtidig ytelse etter disse lovene avbryte foreldelse. Det foreslås også at virkningen av avbrutt foreldelse skal vare i ett år etter at trekket opphører.

6.3 Høringsinstansenes syn

Alle instanser som uttaler seg om spørsmålet, støtter forslaget. Disse er: Arbeids- og sosialdepartementet, Bergen kommune, Drammen kommune, Oslo kommune, Trondheim kommune, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Human Rights Service, Norsk Tjenestemannslag, Regjeringsadvokaten, Rikstrygdeverket og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund.

6.4 Departementets vurderinger og forslag

Dagens rettsstilstand er etter departementets vurdering utilfredsstillende. Siden tilbakekreving av for mye utbetalt kontantstøtte eller barnetrygd ofte skjer ved trekk i fremtidige ytelser, er det hensiktsmessig at iverksetting av slike trekk avbryter foreldelse. Dette vil være i tråd med det som gjelder i trygden for øvrig, og vil sikre en harmonisering av regelverk på tilstøtende områder. Etter departementets syn ligger de samme hensyn til grunn for å unngå foreldelse enten det har skjedd en feilutbetaling av kontantstøtte eller barnetrygd, eller det har skjedd en feilutbetaling av for eksempel dagpenger eller fødselspenger.

På denne bakgrunn foreslår departementet å innføre en bestemmelse i henholdsvis barnetrygdloven og kontantstøtteloven som lar trekk i fremti-

dig ytelse avbryte foreldelse på samme måte som etter folketrygdloven § 22-14 femte ledd første punkt og tvangsfullbyrdelse etter foreldelsesloven § 17.

En slik bestemmelse vil medføre at trygdens krav på medlemmet ikke bortfaller som foreldet så lenge trekk opprettholdes. Dette innebærer imidlertid ikke at foreldelsesfristen slutter å løpe selv om den avbrytes. Når trekk opphører, kan således restkravet eller deler av restkravet være foreldet. Uten en særskilt regulering vil derfor den del av tilbakebetalingskravet som er eldre enn tre år være foreldet når trekk i fremtidig ytelse innstilles for eksempel fordi vedkommende ikke lenger har krav på kontantstøtte eller barnetrygd.

Etter departementets vurdering er øyeblikkelig bortfall av tilbakebetalingskravet ved opphør av trekk utilfredsstillende. Det er også lite i tråd med de tilleggsfrister som følger av foreldelsesloven § 22 når det bl.a. gjelder ordinær tvangsfullbyrdelse og som følger av folketrygdloven § 22-14 femte ledd annet punktum.

Departementet foreslår derfor at bestemmelser om at virkningen av avbrutt foreldelse står ved lag i ett år etter at trekket opphører, inntas i kontantstøtteleven og barnetrygdloven. Fristen svarer da til tilsvarende frist i folketrygdloven § 22-14 femte ledd annet punktum. En frist på ett år vil etter departementets vurdering gi trygdeetaten tilstrekkelig tid til å områ seg og eventuelt få avbrutt foreldelse på ny, dersom trekk opphører før hele kravet er inndrevet.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

7.1 Innføring av meldeplikt for skoler til trygdekontoret ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold

Innføring av meldeplikt for skoler ved fravær som kan skyldes utenlandsopphold kan føre til en innsparing på stønadsbudsjettet ettersom feilutbetaling kan unngås i noen tilfeller. Ved vurderingen av et innsparingspotensiale må man imidlertid ta hensyn til at barnetrygden i en del tilfeller uansett ville ha blitt stoppet, enten fordi foreldrene selv melder fra om utenlandsoppholdet eller fordi skolen melder fra selv om den ikke er pålagt det ved lov (slik det for eksempel gjøres i Oslo og Drammen). Det er vanskelig å anslå størrelsen på innsparingen, men Rikstrygdeverket antar at innføring av meldeplikt vil kunne bety en årlig innsparing i utgifter til barnetrygd i intervallet 1,5 mill. kroner til 5,5 mill. kroner.

Dersom forslaget vedtas, må skolene rutinemessig melde fra til trygdekontoret når et barn har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Skolene får dermed en ny oppgave. Fylkesmannen i Hordaland påpeker at oppgaven kommer i tillegg til mange andre oppgaver skolen er pålagt. Fylkesmannen mener arbeidet kan bli mer omfattende enn departementet legger til grunn. Utdanningsdirektoratet viser til at kommunen har en undersøkelsesplikt i forhold til barn som forsvinner ut av skolen, slik at en meldeplikt for grunnskoler ikke medfører store tilleggskostnader. Direktoratet mener imidlertid at meldeplikt for videregående skoler vil være en ny oppgave som medfører merarbeid og kostnader for fylkeskommunen. Departementet antar imidlertid at oppgaven ikke vil bli svært byrdefull, da det kun er et lite mindretall av elevene som har fravær av en slik karakter at det må meldes fra til trygdeetaten. I Oslo, som er den kommunen som har størst innvandrerbefolkning og som dermed kanskje vil ha flest tilfeller av fravær på grunn av utenlandsopphold, er tilsvarende meldeplikt allerede innført. Innføring av meldeplikt for skolene antas dermed ikke å ha administrative merkostnader av betydning for skolene. Ordningen antas heller ikke å medføre administrative kostnader av betydning for trygdeetaten.

7.2 En innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold

En innstramming av retten til barnetrygd vil først og fremst ramme dem som har utenlandsopphold på mellom seks og 12 måneder. Rikstrygdeverket har ingen statistikk som viser i hvor mange tilfeller stønadsmottaker og barnet er utenlands i mer enn seks måneder, men mindre enn 12 måneder. Det er derfor ikke mulig å anslå hva en generell innstramming av retten til barnetrygd vil innebære i innsparing av utgifter til barnetrygd.

Som omtalt i kapittel 5, vil en endring av loven på dette punktet gi et noe mer komplisert regelverk og føre til at trygdeetaten må behandle flere søknader etter unntaksbestemmelsen i barnetrygdloven § 5. Det vil også innebære merarbeid for trygdeetaten å foreta fiktive vurderinger av om vilkårene i folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8 er oppfylt, jf. kapittel 5.4.3. De administrative kostnadene er imidlertid ikke beregnet.

7.3 Innføring av bestemmelser om at trekk i barnetrygd og kontantstøtte avbryter foreldelse

I henholdsvis barnetrygdloven og kontantstøtteleven foreslås det inntatt bestemmelser som fastslår at trekk i fremtidig ytelse avbryter foreldelse, og

lar virkningen av avbrutt foreldelse vare ett år etter at trekket opphører. Det er vanskelig å anslå de økonomiske konsekvensene, men det legges til grunn at endringsforslaget vil innebære en viss innsparing i og med at man i noen tilfeller vil unngå at kravet foreldes og at trygden mister sin rett til å kreve oppfyllelse. Rikstrygdeverket anslår at en lovendring vil kunne medføre en innsparing i form av merinnkreving på maksimalt 6,5 mill. kroner per år. Departementet antar at forslaget ikke vil ha administrative konsekvenser av betydning.

8 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til folketrygdloven § 21-4 tredje ledd

Det foreslås en tilføyelse til folketrygdloven § 21-4 tredje ledd om at skoler kan pålegges å gi rutinemessige meldinger når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Tilføyelsen innebærer at trygdens organer kan pålegge skoler å gi rutinemessige meldinger til trygdeetaten ved slike fravær, på samme måte som helseinstitusjoner, fengsler og boformer for heldøgns omsorg og pleie etter samme bestemmelse kan pålegges å gi rutinemessige meldinger om innskriving og utskrivning av klienter.

Skoleeier (for friskoler skolens styre) vil ha det overordnede ansvar for at meldeplikten overholdes. Dette er imidlertid ikke til hinder for at melding om fravær kan gis direkte fra den enkelte skole til trygdekontoret. Det må være opp til skoleetaten og skolene i den enkelte kommune å komme frem til hvordan meldeplikten best kan ivaretas. Departementet forutsetter imidlertid at det rutinemessig og fortløpende meldes fra til trygdeetaten når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Det er også viktig at skolen sørger for rutiner som sikrer rask melding til trygdeetaten.

Skolene må melde fra ved utenlandsopphold som overstiger tre-fire uker. Departementet presiserer at skolene ikke kan pålegges ansvar for å holde oversikt over hvor elevene befinner seg i lovlig ferier eller når det er gitt lovlig permisjon etter opplæringsloven § 2-11 eller friskoleloven § 3-13. Det vil derfor være når elever har fravær utenom de ordinære feriene eller når det er gitt lovlig permisjon, og eventuelt i tilknytning til slik ferie eller permisjon, at skolen skal melde fra hvis fraværet kan skyldes utenlandsopphold.

Departementet foreslår at meldeplikten skal gjelde for alle grunnskoler og alle videregående skoler. Forslaget omfatter altså også private grunnskoler og friskoler.

Til barnetrygdloven § 4 tredje ledd

Bestemmelsen om når barnet regnes som bosatt i Norge ved midlertidige fravær fra landet foreslås strammet inn. Endringen innebærer at barnet fortsatt skal regnes som bosatt i Norge, og dermed opprettholde retten til barnetrygd, ved utenlandsopphold som ikke er ment å vare mer enn seks måneder, mot dagens 12 måneder. Departementet foreslår å beholde bestemmelsen om at barnet ikke regnes som bosatt i Norge hvis barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år.

Til barnetrygdloven § 5 første og annet ledd

Den foreslåtte endring er en følge av forslag til endring i barnetrygdloven § 4 tredje ledd. Departementet ønsker at grupper som med hjemmel i barnetrygdloven § 5 kan beholde barnetrygden under utenlandsopphold som overstiger 12 måneder, også skal få barnetrygd ved utenlandsopphold som har en lengde på mellom seks og 12 måneder. Departementet foreslår derfor en tilføyelse til barnetrygdloven § 5 første ledd slik at de som fyller vilkårene for medlemskap etter folketrygdloven §§ 2-5 eller 2-8, og som dermed etter dagens regler får barnetrygd selv om barnet ikke regnes som bosatt i Norge, også kan få det i fremtiden, selv om bosettingsregelen i barnetrygdloven § 4 tredje ledd strammes inn.

Endringen i barnetrygdloven § 5 annet ledd er en naturlig følge av den ovenfor omtalte endringen i første ledd.

Til barnetrygdloven § 13 nytt fjerde ledd

Bestemmelsen er ny og svarer til folketrygdloven § 22-14 femte ledd. Bestemmelsen innebærer at dersom det foretas trekk i barnetrygd etter feilutbetaling av denne ytelsen, vil foreldelse avbrytes. Dersom trekket opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte. Det vises til proposisjonens kapittel 6.

Til kontantstøtteleven § 11 nytt fjerde ledd

Bestemmelsen er ny og svarer til folketrygdloven § 22-14 femte ledd. Tilsvarende bestemmelse foreslås også innført i barnetrygdloven, se ovenfor.

Om lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.)

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.)

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i barnetrygdloven mv. (meldeplikt for skoler, innstramming av retten til barnetrygd under utenlandsopphold mv.)

I

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 21-4 tredje ledd skal lyde:

Trygdens organer kan pålegge helseinstitusjoner, fengsler og boformer for heldøgns omsorg og pleie å gi rutinemessige meldinger om innskriving og utskrivning av klienter. *Skoler kan pålegges å gi rutinemessige meldinger når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold.*

II

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endringer:

§ 4 tredje ledd skal lyde:

Ved midlertidig fravær fra Norge som ikke er ment å vare mer enn seks måneder, regnes barnet fortsatt som bosatt her. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år.

§ 5 første og annet ledd skal lyde:

Ved utenlandsopphold som fører til at vilkårene i § 4 ikke lenger er oppfylt, gis det likevel rett til

barnetrygd når både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven § 2-5 eller 2-8, *eller fyller vilkårene i disse bestemmelsene for å bli medlem i folketrygden.*

Hvis barnet bor i utlandet sammen med begge sine foreldre, må barnet og begge foreldrene *fylle vilkårene* som nevnt i første ledd.

§ 13 nytt fjerde ledd skal lyde:

Trekk etter tredje ledd avbryter foreldelse. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.

III

Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre § 11 nytt fjerde ledd skal lyde:

Trekk etter tredje ledd avbryter foreldelse. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

